

Sygn. akt XX GC 78/09

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2011 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XX Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Beata Piwowarska

Protokolant starszy sekretarz Sądu Grzegorz Romanowski

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 stycznia 2011 r.

sprawy z powództwa Telewizji (...) Spółki Akcyjnej w W.

przeciwko **Przewodniczącemu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji**

w przedmiocie odwołania od decyzji nr (...) z dnia 22 marca 2006 r.

1. powództwo oddała;
2. zasądza od Telewizji (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji kwotę 19.800 (dziewiętnaście tysięcy osiemset) złotych, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;
3. zwraca pozwanemu z kasy Sądu kwotę 5.000 (pięć tysięcy) złotych, tytułem niewykorzystanej zaliczki uiszczonej 29 maja 2009 r., zaksięgowanej pod pozycją D 2718/09;
4. zwraca powodowi z kasy Sądu kwotę 2.697,14 (dwa tysiące sześćset dziewięćdziesiąt siedem 14/100) złotych, tytułem niewykorzystanej części zaliczki uiszczonej 20 maja 2009 r., zaksięgowanej pod pozycją D 2447/09.

SSO Beata Piwowarska

Sygn. akt XXGC 78/09

UZASADNIENIE

Decyzją nr (...) wydaną 22 marca 2006 r. Przewodnicząca Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji stwierdziła naruszenie przez Telewizję (...) Spółkę Akcyjną w W. przepisu art. 18 ust. 1-5b ustawy o radiofonii i telewizji (RiTU) oraz §§ 2, 3 ust.2 rozporządzenia KRRiT z 23 czerwca 2005 r. w sprawie kwalifikowania audycji lub innych przekazów mogących mieć negatywny wpływ na prawidłowy fizyczny, psychiczny i moralny rozwój małoletnich oraz audycji lub innych przekazów przeznaczonych dla danej kategorii wiekowej małoletnich, stosowania wzorów symboli graficznych i formuł zapowiedzi, przez rozpowszechnienie audycji pod tytułem F. F. – (...) w dniu 24 lutego 2006 r. o godzinie (...), to jest w czasie ustawowo chronionym, i nałożyła na nadawcę karę pieniężną w wysokości 500.000 zł.

Decyzję uzasadniało stwierdzenie, że przedstawione w audycji zadania były niemoralne i naruszały chrześcijański system wartości, były także niebezpieczne dla zdrowia i odrażające, ponieważ wymagały pokonania poczucia wstrętu lub obrzydzenia.

Od tej decyzji odwołała się Telewizja (...) S.A. w W., zarzucając rażące naruszenie:

- norm kodeksu postępowania administracyjnego, a w szczególności art. art. 6, 9, 10, 61 § 4, 73 § 1 i 2, 75, 77, 80 i 81 przez niezastosowanie przewidzianego trybu postępowania,
- art. 18 ust. 1-5b RiTU oraz załącznika nr 3 do rozporządzenia KRRiT z 23 czerwca 2005 r. przez błędne ustalenie stanu faktycznego i wykładnię przepisów.

Zażądała uchylenia decyzji i umorzenia postępowania, podnosząc, że Telewizja (...) nie miała możliwości wypowiedzenia się co do przeprowadzonych w postępowaniu administracyjnym dowodów. Zarzuciła, że stawianych jej zarzutów organ koncesyjny w żaden sposób nie udowodnił. Przy ocenie audycji zastosował subiektywne kryteria natury estetycznej, kwestionując przy tym prawa człowieka do wolnego wyboru celów, określenia priorytetów oraz przełamywania uprzedzeń lub fobii w celu odniesienia sukcesu. W konsekwencji doszło do złamania zasad określonych w art. 31 ust. 1 i 2 Konstytucji RP. W przekonaniu skarżącej, wydając decyzję Przewodnicząca Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji kierowała się emocjami, które nie mogą być podstawą działania organu administracyjnego. Zapewniała, że zawodnicy samodzielnie podejmowali decyzje dotyczące wykonania czynności prowadzących do osiągnięcia określonego celu. Nie wykorzystywali przy tym innych uczestników programu. (k.2-9, 44)

Przewodnicząca Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji wniosła o oddalenie odwołania, podtrzymując zarzuty stawiane nadawcy w motywach zaskarżonej decyzji. (k.16-22)

Wyrokiem wydanym 12 III 2008 r. w sprawie sygn. akt XXGC 635/06 Sąd uchylił zaskarżoną decyzję i umorzył postępowanie wobec Telewizji (...) S.A., rozstrzygając o jego kosztach. (k.123, uzasadnienie k.128-133)

Na skutek apelacji pozwanej (k.140-147), **wyrokiem z dnia 29 XII 2008 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie (sygn. akt VIACa 797/08) zaskarżony wyrok uchylił, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.**

W motywach Sąd Apelacyjny stwierdził, że nie została rozpoznana istota sprawy. Dla uwzględnienia odwołania, uchylenia zaskarżonej decyzji i umorzenia postępowania konieczne jest stwierdzenie, że nie tylko jeden element (obraz), ale cała audycja nie narusza zasad określonych w art. 18 RiTU. Nakłada to na Sąd obowiązek ustalenia oddziaływania na odbiorcę zarówno obrazem, jak i komentarzem prowadzącego, wypowiedziami uczestników i oceną zamierzeń jakie przyświecały przy konstruowaniu i realizacji audycji. Naruszenie któregośkolwiek z zakazów lub nakazów art. 18 RiTU może bowiem nastąpić całością przekazu audycji, jej sensem, kontekstem, sugestiami lub samym obrazem. Sąd Apelacyjny wskazał, że dla oceny zasadności stawianych nadawcy zarzutów naruszenia art. 18 RiTU, nie jest wystarczający dowód z opinii biegłego psychologa. Konieczne jest uzupełnienie postępowania dowodowego o opinie biegłych z zakresu pedagogiki, medycyny i etyki. (k.178-186)

Wykonując zalecenia Sądu Apelacyjnego, ponownie rozpoznając sprawę Sąd przeprowadził dowody z nagrania spornej audycji oraz z opinii biegłych z zakresu pedagogiki, politologii, moralności, religioznawstwa, etyki chrześcijańskiej, ochrony zdrowia i ekologii. Żadna ze złożonych przez biegłych opinii nie była kwestionowana przez strony, które nie wniosły także o uzupełnienie postępowania dowodowego w określonym kierunku. Opinie te Sąd uznał za przekonujące, mogące służyć ocenie naruszenia przez kwestionowaną audycję Telewizji (...) przepisu art. 18 ust. 1-5b RiTU. (k.228-232, 256-257, 282-288, 316-319)

Bezsporne w sprawie jest, że :

W dniu 24 lutego 2006 r. o godzinie (...), to jest w czasie ustawowo chronionym, Telewizja (...) Spółka Akcyjna w W. wyemitowała audycję produkcji amerykańskiej z cyklu F. F. – (...). Była ona oznaczona żółtym trójkątem z liczbą 16, jako przeznaczona dla widzów, którzy ukończyli 16 lat.

Audycja przedstawia współzawodnictwo młodych osób o tytuł Mistrza Nieustraszonych. W czterech konkurencjach zawodnicy rywalizują ze sobą o nagrody pieniężną i rzeczową (luksusowy samochód). Dopinguje ich głos

prowadzącego, w sposób kategoryczny i bezrefleksyjny wzywający do pokonania strachu, wstrętu, obrzydzenia, odruchów wymiotnych, zachęcający do rywalizacji i przypominający o istnieniu szansy na wygraną. Zawodnicy są prowokowani do bezwzględnej rywalizacji, wyłączającej refleksję nad słusznością decyzji, celowością podejmowanych działań i ich sprzecznością z podstawowymi normami społecznymi.

W jednej z konkurencji (...) zawodnicy (mężczyźni) mają przy pomocy dotyku zidentyfikować 13 substancji, a każdy błąd wiąże się z koniecznością jej zjedzenia (na czas). Są także zmuszani do zjedzenia 7 substancji : kaczych cuchnących jaj, krowiego pyska, robaczywego sera, penisa byka, oczu ryb i krów, zmiksowanych robaków i karaluchów, rdzenia z kręgosłupa krowy, skrzepniętej krwi. Widzom pokazuje się etap przygotowania do przeprowadzenia konkurencji (miksowanie żywych robaków), a następnie jej przebieg - zjadanie substancji przez zawodników, którym nie udało się rozpoznać tego czego dotykają.

W kolejnej konkurencji zawodnicy (kobiety) pływają w pojemniku wypełnionym wodą, pełnym białych i czarnych martwych myszy. Zadanie polega na przenoszeniu w ustach czarnych myszy do osobnego naczynia. (tak też nagranie video k.40)

Decyzją nr (...) wydaną 22 marca 2006 r. Przewodnicząca Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji stwierdziła naruszenie przez Telewizję (...) S.A. w W. przepisu art. 18 ust. 1-5b RiTU oraz §§ 2, 3 ust.2 rozporządzenia KRRiT z 23 czerwca 2005 r. w sprawie kwalifikowania audycji lub innych przekazów mogących mieć negatywny wpływ na prawidłowy fizyczny, psychiczny i moralny rozwój małoletnich oraz audycji lub innych przekazów przeznaczonych dla danej kategorii wiekowej małoletnich, stosowania wzorów symboli graficznych i formuł zapowiedzi, przez rozpowszechnienie audycji pod tytułem F. F. – (...) w dniu 24 lutego 2006 r. o godzinie (...), to jest w czasie ustawowo chronionym, i nałożyła na nadawcę karę pieniężną w wysokości 500.000 zł. (tak uchwała k.34, decyzja nr 13/2004 z 29 XII 2004 r. k.49-53)

Telewizja (...) S.A. została wcześniej ukarana przez organ koncesyjny karą pieniężną w wysokości 400.000 zł za wyemitowanie pierwszych odcinków programu pt. F. F. – (...). (tak decyzja nr 13/2004 z 29 XII 2004 r. k.25-33, wyjaśnienia nadawcy k.24) Jej odwołanie oddalone zostało przez Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 14 VI 2007 r. (sygn. akt XXGC 87/05), a apelacja wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 10 VI 2008 r. (sygn. akt VIACa 1555/07)

Sąd zważył co następuje :

Przepis art. 18 RiTU nakłada na nadawcę programu telewizyjnego lub radiowego zadanie kształtowania charakteru i treści tej audycji według określonych w nim zasad. Zgodnie zaś z art. 13, nadawca kształtuje program samodzielnie w zakresie zadań określonych w art. 1 ust. 1 i ponosi odpowiedzialność za jego treść. Do zadań nadawcy należy : dostarczanie informacji, udostępnianie dóbr kultury i sztuki, ułatwianie korzystania z oświaty i dorobku nauki, upowszechnianie edukacji obywatelskiej, dostarczanie rozrywki i popieranie krajowej twórczości audiowizualnej. Tworzenie, realizacja i emisja programów radiowych i telewizyjnych powinna mieścić się w tych ramach, odnoszących się do charakteru przygotowywanych audycji. Ich treść reguluje przede wszystkim art. 18 RiTU.

Za punkt odniesienia należałoby jednak przyjąć Konstytucję RP, która w art. 54 ust. 1 zapewnia każdemu wolność wyrażania poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji, a w art. 14 wolność prasy i innych środków społecznego przekazu. Są one przejawami wolności przysługującej każdemu człowiekowi w sposób naturalny i od urodzenia, wolności wywodzonej z istoty natury człowieczeństwa i stanowiącej fundamentalną wartość, którą winno uwzględniać prawo pozytywne. Normatywny sens i zakres obowiązywania omawianych norm Konstytucji ma istotne znaczenie dla wykładni przepisów ustawy o radiofonii i telewizji w zakresie kształtowania treści programów przygotowywanych przez nadawców.

Art. 54 Konstytucji, zapewniający wszystkim osobom fizycznym wolność wyrażania poglądów, ma najszerszy zakres przedmiotowy, dotyczy wyrażania ich w każdej formie i każdych okolicznościach. Z kolei zapewniona w jej art. 14 wolność prasy i innych środków społecznego przekazu jest w istocie podkreśleniem znaczenia szczególnego przejawu wolności, której dotyczy art. 54 ust. 1. Zamieszczenie w Konstytucji odrębnego przepisu dotyczącego wolności środków

społecznego przekazu podkreśla jej rangę, jako zasady ustrojowej. Państwo nie tylko ma chronić tę wolność przez nieingerencję w działalność nadawców, ale również podejmować działania w sytuacji zagrożenia wolności środków społecznego przekazu. Wolność w rozumieniu art. 14 nie jest jednak równoznaczna z nieograniczoną swobodą konkretnych wydawców lub dziennikarzy. Przeciwnie, jej ograniczenia wynikają z innych norm, zasad i wartości konstytucyjnych.

Funkcja i ranga wolności słowa oraz wolności środków masowego komunikowania stanowiły przedmiot wielu orzeczeń sądów. Dogłębna analiza tego zagadnienia przeprowadzona została przez Sąd Najwyższy w wyroku z 29 IX 2000 r. (VKKN 171/98), w którym dokonano wykładni charakteru i zakresu omawianego pojęcia na gruncie ustawy z 26 I 1984 r. Prawo Prasowe, stwierdzając m.in., że przepis art. 1 tej ustawy deklaruje zasadę wolności prasy, widząc w niej realizację prawa obywateli do rzetelnej, czyli prawdziwej, uczciwej, jasnej, niewprowadzającej w błąd, odpowiedzialnej informacji. Wypowiedzi sądów w sprawie roli wolności słowa i wolności prasy mają swe źródło w stanowisku, jakie wobec tych wartości konsekwentnie zajmuje Europejski Trybunał Praw Człowieka, który w wyroku z 7 XII 1976 r. (sygn. 5493/72 Handyside vs. Wielka Brytania) sformułował doniosły pogląd, iż swoboda wypowiedzi stanowi jeden z zasadniczych filarów społeczeństwa demokratycznego, jeden z podstawowych warunków jego postępu i rozwoju każdej osoby. Swoboda ta nie ma się przy tym ograniczać do informacji i poglądów, które są odbierane przychylnie, uważane za nieobraźliwe lub neutralne, lecz odnosi się także do tych, które obrażają, oburzają lub wprowadzają niepokój w państwie lub części społeczeństwa. Takie są wymagania pluralizmu, tolerancji, otwartości na inne poglądy, bez których nie istnieje demokratyczne społeczeństwo.

Także, gwarantowana w art. 54 ust. 1 Konstytucji, przysługująca każdemu wolność wyrażania poglądów nie ma charakteru absolutnego i może podlegać ograniczeniom. Jak podkreśla w swym orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny, konieczne jest, by ograniczenia wolności zagwarantowanej w art. 54 ust. 1 Konstytucji były formułowane w sposób czyniący zadość wymaganiom konstytucyjnym, przede wszystkim z art. 31. Przepis ten w ust. 3 określa przesłanki dopuszczalności ustanawiania ograniczeń konstytucyjnych wolności i praw człowieka i obywatela. W aspekcie formalnym wymaga, by ograniczenia te były ustanawiane tylko w ustawie, a w aspekcie materialnym - dopuszcza ustanawianie tylko takich ograniczeń, które nie naruszają istoty danej wolności lub prawa podmiotowego i to tylko wtedy, gdy są one konieczne w demokratycznym państwie dla zapewnienia bezpieczeństwa lub porządku publicznego, dla ochrony środowiska, zdrowia, moralności publicznej albo wolności i praw innych osób.

Ograniczenie wolności środków masowego przekazu wynika m.in. z art. 18 RiTU. Sformułowane w tym przepisie dyrektywy mają charakter bardzo ogólny i pojemny. (J.Sobczak Komentarz do art.18 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz.U.93.7.34), [w:] J. Sobczak, Radiofonia i telewizja. Komentarz, Zakamycze 2001 r.) Ustanawiając szereg warunków, jakie musi spełnić nadawca audycji, ustawodawca ogranicza zakres wyrażonej w art. 13 RiTU jego samodzielności w zakresie kształtowania treści audycji. Należy zatem poddać analizie poszczególne nakazy i zakazy wynikające z art. 18 w świetle wcześniejszych uwag dotyczących konstytucyjnych uwarunkowań wolności wypowiedzi, słowa i przekazu, zaskarżona decyzja Przewodniczącej KRRiTV zarzuca bowiem nadawcy Telewizji (...) S.A. wszystkich wynikających z art. 18 ograniczeń.

Pierwszym z ograniczeń przewidzianych w ustawie jest wynikający z art. 18 ust. 1 zakaz propagowania (nakłaniania, zachęcania, wskazywania jako słusznych i właściwych, popierania, przekonywania) działań sprzecznych z prawem, z polską racją stanu oraz postaw i poglądów sprzecznych z moralnością i dobrem społecznym, audycje w szczególności nie mogą zawierać treści dyskryminujących ze względu na rasę, płeć lub narodowość. Zakres tego zakazu wyznaczony jest przez odesłanie do treści norm prawnych (zakaz propagowania działań sprzecznych z prawem) oraz za pomocą klauzul generalnych: polskiej racji stanu oraz moralności i dobra społecznego.

Regulacja ta służy ochronie wymienionych w tym przepisie wartości, ich zagwarantowania dla dobra odbiorcy audycji telewizyjnych i radiowych. Najistotniejszymi z punktu widzenia okoliczności sprawy są moralność i dobro społeczne, które należą do najbardziej pojemnych i ogólnych pojęć używanych w naukach społecznych. Terminowi moralność można przypisać wiele znaczeń. Z jednej strony jest to zespół norm moralnych uznawanych przez daną osobę czy grupę osób, z drugiej strony - praktyka postępowania według określonych norm społecznych. Normy moralne mają na ogół

ogólnikowy, dyrektywny charakter, nie są ani sprecyzowane, ani skodyfikowane. Co do zasady, regulują wewnętrzną postawę człowieka, bez względu na to czy jego zachowanie wyznaczają, czy też nie, normy prawne. Norm moralnych nie należy mylić z obyczajowymi, którymi są takie reguły postępowania, które ukształtowały się w świadomości ludzi w wyniku społecznego nawyku wielokrotnego powtarzania w określonych sytuacjach tych samych zachowań. W odróżnieniu od moralnych, normy te nie służą wartościowaniu zachowań ludzi z punktu widzenia dobra i zła. Według koncepcji perfekcjonistycznej, normy moralne, mają wskazywać, jak człowiek ma żyć, aby być doskonałym, jak żyć godnie, natomiast według koncepcji solidarnościowej mają one wskazywać, jak żyć tak, aby nie tylko nam z innymi, ale i innym z nami było dobrze. Obie te koncepcje powinny służyć wykładni przepisu ust.1 art. 18 RiTU.

Pojęcie dobra społecznego zbliżone jest do używanego w prawie karnym i cywilnym terminu interes społeczny, cechuje je jednak odesłanie do moralności, zasad odróżniania dobra i zła, przez wyraźny nacisk na dobro, jako element wartościujący. Działaniem sprzecznym z dobrem społecznym będzie postępowanie nieleżące w interesie ogólnym społeczeństwa, godzące w ten interes zarówno w sensie materialnym, jak i duchowym. Propagowaniem postaw i poglądów sprzecznych z moralnością i dobrem społecznym jest ukazywanie w pozytywnym świetle, pochwalanie lub usprawiedliwianie takich poglądów i postaw. (J.Sobczak op. cit)

Z art. 18 ust. 2 RiTU wynika dla nadawcy nakaz poszanowania przekonań religijnych odbiorców wyznaczający jedną z granic wolności słowa, realizowanej za pośrednictwem radiofonii i telewizji. W tym znaczeniu należy go interpretować jako zakaz naruszania uczuć religijnych, który wynika z art. 53 Konstytucji RP. (por. uchwała Trybunału Konstytucyjnego z 2 III 1994 r. W 3/93) U jego podstaw leży ochrona wolności sumienia i religii, stąd działania naruszające uczucia religijne mogą być przedmiotem zakazu ustawowego także wówczas, gdyby były podejmowane za pomocą środków służących realizacji wolności słowa.

Nakaz poszanowania uczuć religijnych oznacza, że nadawcy winni powstrzymać się w swych audycjach od wyrażania takich treści, które w sposób bezpośredni godzą w uczucia religijne członków wszelkich wyznań. Jako sprzeczne z art. 18 ust. 2 RiTU należy uznać audycje wyszydające bądź wyśmiewające dogmaty religijne, kwestionujące prawdziwość objawień, poddające w wątpliwość prawdy wiary i sens nakazów religijnych. Nakaz szanowania uczuć religijnych odnosi się nie tylko do religii katolickiej lecz także do wszelkich odmian chrześcijaństwa i wszystkich innych wyznań, niezależnie od ich pochodzenia, liczby wyznawców, treści ich poglądów religijnych. Wykładnia językowa art. 18 ust. 2 RiTU prowadzi do wniosku, że użyty w tym przepisie zwrot a zwłaszcza respektować chrześcijański system wartości stanowi wyliczenie przykładowe uzasadnione głębokim zakorzeniem tych wartości w tradycji i kulturze społeczeństwa polskiego bez względu na stosunek danej osoby do religii. (por. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 7 VI 1994 r. K 17/93, J.Sobczak op. cit)

Stosownie do ust. 3 art. 18 RiTU, audycje lub inne przekazy nie mogą sprzyjać zachowaniom zagrażającym zdrowiu lub bezpieczeństwu oraz zagrażającym środowisku naturalnemu. Zgodnie z art.18 ust. 4 RiTU, zabronione jest rozpowszechnianie audycji lub innych przekazów zagrażających fizycznemu, psychicznemu lub moralnemu rozwojowi małoletnich, w szczególności zawierających treści pornograficzne lub w sposób nieuzasadniony eksponujących przemoc. Art. 18 w ust. 5 stanowi zaś, że audycje lub inne przekazy, zawierające sceny lub treści mogące mieć negatywny wpływ na prawidłowy fizyczny, psychiczny lub moralny rozwój małoletnich, inne niż te, o których mowa w ust. 4, mogą być rozpowszechniane wyłącznie w godzinach od 23 do 6. W ust. 4 art. 18 RiTU sformułowany został zatem kategoriyczny zakaz emitowania wymienionych tam audycji lub innych przekazów, które ze względu na swe treści zagrażają rozwojowi niepełnoletnich, czyli osób, które nie ukończyły 18 lat (a contrario art. 10 § 1 k.c.). Zakaz ten dotyczy sytuacji, w których zagrożenie istnieje (zostało stwierdzone). Emisja tego typu audycji lub jest bezwzględnie zabroniona, zaś poza określonym czasem antenowym, pomiędzy 6⁰⁰ a 23⁰⁰ nie można rozpowszechniać audycji, które mogą zagrażać (zagrożenie jest możliwe, prawdopodobne) rozwojowi niepełnoletnich. (por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 III 2004 r. II SK 11/04) Z tego względu, nadawcy są zobowiązani do :

- oznaczania audycji lub innych przekazów, o których mowa w ust. 5, odpowiednim symbolem graficznym przez cały czas ich emisji telewizyjnej lub zapowiedzią słowną, informującą o zagrożeniach wynikających z treści emisji radiowej (ust. 5a),

- oznaczania audycji i innych przekazów, innych niż te, o których mowa w ust. 5, z wyłączeniem serwisów informacyjnych, reklam, telesprzedaży, transmisji sportowych i przekazów tekstowych, odpowiednim symbolem graficznym przez cały czas ich emisji telewizyjnej, uwzględniając stopień szkodliwości danej audycji lub przekazu dla małoletnich w poszczególnych kategoriach wiekowych. (ust. 5b art. 18 RiTU)

W załączniku nr 3 do rozporządzenia KRRiTV z 23 VI 2005 r. w sprawie kwalifikowania audycji lub innych przekazów mogących mieć negatywny wpływ na prawidłowy fizyczny, psychiczny lub moralny rozwój małoletnich oraz audycji lub innych przekazów przeznaczonych dla danej kategorii wiekowej małoletnich, stosowania wzorów symboli graficznych i formuł zapowiedzi, wydanym na podstawie upoważnienia wynikającego z art. 18 RiTU, sformułowana została dyrektywa postępowania, która w praktyce służyć powinna ułatwieniu oraz ujednoczeniu stosowanych w tym zakresie kryteriów ocen. Załącznik charakteryzuje poszczególne kategorie wiekowe i opisuje audycje lub inne przekazy z punktu widzenia czterech elementów, ważnych dla rozwoju małoletnich : prezentowanej wizji świata, ocen moralnych, wywoływanych emocji i wzorów zachowań :

U małoletnich pomiędzy 16 a 18 rokiem życia następuje stopniowa integracja funkcji psychicznych, kształtuje się większa samodzielność, tendencje do poznania siebie i projektowanie swojego dorosłego życia. Równocześnie jednak małoletnich w tym wieku nadal cechuje duża wrażliwość i niestabilność emocjonalna, tendencja do przeceniania poziomu własnej dojrzałości, podejmowania ważnych życiowo decyzji bez zrozumienia ich następstw i konsekwencji oraz do uproszczonego rozstrzygania skomplikowanych spraw egzystencjonalnych. Małoletni poniżej 18 roku życia nie powinni oglądać audycji lub innych przekazów zawierających sceny lub treści :

1. pokazujące jednostronnie przywileje życia dorosłych przy równoczesnym pomijaniu obowiązków, pracy, zobowiązań, i ważnych życiowo decyzji przy pomijaniu ich konsekwencji, zawierające społeczne usprawiedliwienie agresji, wulgarności, uprzedzeń i negatywnych stereotypów społecznych, pokazywanie seksu, agresji i łamania norm moralnych jako źródła sukcesu życiowego;
2. prezentujące wadliwy obraz natury ludzkiej polegający na szukaniu tylko egoistycznych przyjemności, dążeniu do sukcesu za wszelką cenę z wykorzystywaniem innych osób dla własnych celów, usprawiedliwiające przemoc, traktujące seks jako źródło dominacji;
3. prezentujące obrazy naturalistycznego seksu zwłaszcza połączonego z przemocą i przymusem, patologicznych form życia seksualnego, a także obrazy agresji, zwłaszcza przedstawionej w sposób naturalistyczny i brutalny;
4. prezentujące postacie atrakcyjne (np. pod względem urody, bogactwa, sukcesu), a postępujące w sposób moralnie naganny, agresywny, nieuczciwy i wulgarny, bez żadnej oceny niewłaściwości takiego zachowania oraz nagradzanie przejawów społecznej patologii.

Dzieci w wieku dorastania charakteryzują się nadal dużą pobudliwością emocjonalną, skłonnością skrajnych ocen i pochopnych uogólnień, do impulsywnych zachowań i do podejmowania ryzykownych działań. Starają się demonstrować swoją dorosłość, bez głębszego zrozumienia, na czym ona polega. Są krytyczne w stosunku do rodziców i nauczycieli, a jednocześnie poszukują atrakcyjnych idoli, których bezkrytycznie naśladują. Są konformistyczne, dlatego bardziej liczą się z normami grup rówieśniczych, niż z normami ogólnospołecznymi. W związku z tym małoletni poniżej lat 16 nie powinni oglądać audycji lub innych przekazów:

1. pokazujących wypaczone formy współżycia społecznego (albo koegzystencji ludzi) i sprowadzających wizję świata do przemocy i erotyki, a zwłaszcza prezentujących je w sposób prymitywny i brutalny oraz ukazujących obrazy aktywności seksualnej w oderwaniu od uczuć wyższych;
2. dających uproszczoną wizję dorosłości eksponującą nadmiernie: siłę fizyczną, używanie przemocy zwłaszcza demonstrowanej w rolach społecznych (nauczyciel, rodzice itp.), pokazujących moralnie naganne zachowania i

postawy bez ocen etycznych oraz moralne obwinianie ofiary za to, że została skrzywdzona, a także przedstawiających nadmierną koncentrację na posiadaniu pieniędzy i dóbr materialnych;

3. dostarczających silnych wrażeń i emocji związanych z przemocą i seksem, a zwłaszcza przedstawiających obrazy agresji i okrucieństwa;

4. mogące skłaniać do zachowań moralnie nagannych, przez prezentowanie postaci atrakcyjnych, a jednocześnie będących wzorcem zachowań negatywnych, np. picia alkoholu, używania wulgarnych wyrażań i gestów, brutalności, zażywania narkotyków, przemocy itp.;

5. zawierających treści wymienione w pkt I do załącznika.

W przekonaniu Sądu, okoliczności niniejszej sprawy jednoznacznie wskazują na uchybienie przez nadawcę Telewizję (...) S.A. ustawowym wymogom ograniczającym treść przekazów radiowych i telewizyjnych wyrażonych w art. 18 RiTU. Niewątpliwie obrazy i treści przedstawione w audycji F. F. - (...), polegające na pokazywaniu uczestników wykonujących zadania sprzeczne ze standardami etycznymi, zachęcanych do ich wykonania przez prowadzących i publiczność, w szczególności w sytuacji nagradzania zawodników wysokimi premiami finansowymi.

Słuszność oceny zawartej w motywach zaskarżonej decyzji Przewodniczącej Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji jednoznacznie potwierdzają złożone przez biegłych opinie. Sporna audycja przedstawia, jako największą wartość, osiągnięcie sukcesu i zysku za wszelką cenę. Uczestnicy stosują przemoc wobec samych siebie i swoich zmysłów (dotyku, węchu i wzroku). Dla osiągnięcia niskiego celu przelamują wstyd i obrzydzenie, negując własną godność, nakazy rozumu i wyższej uczuciowości. Z punktu widzenia pedagoga, audycja zagraża bezpieczeństwu psychicznemu młodych widzów, mogąc doprowadzić do ich znieczulenia na ból i cierpienie bliźnich. (k.228-232)

Instrukcja przekazywana uczestnikom programu, zarówno werbalna (bezpośrednia i pośrednia), jak i pozawerbalna nakazuje i uczy odrzucenia własnego osądu sytuacji, odrzucenia wypracowanych u nich mechanizmów emocjonalnego reagowania i kontrolowania swego zachowania, zapewniających człowiekowi poczucie bezpieczeństwa, tożsamości, autonomii i samokontroli. Uczestnicy są zmuszani do zaakceptowania narzuconych im zasad, budzących silny lęk, niepokój, opór i wywołujących konflikt wewnętrzny, aby uzyskać pozytywną opinię grupy i odnieść sukces finansowy. Kierowanie się własnymi normami i odczuciami powoduje negatywną ocenę grupy i przegraną w zawodach. Propagowanie takich wartości i wzorca postępowania negatywnie wpływa na psychiczny rozwój młodych widzów. (k.282-288)

Także ocena z punktu widzenia zasad etycznych uzasadnia słuszność skarżonej decyzji, audycja propaguje bowiem świat antywartości i postawy niemoralne, narusza godność człowieka. Współzawodniczący ze sobą uczestnicy są traktowani przedmiotowo, a nie podmiotowo, zostają użyci jako materiał do realizacji programu mającego dostarczyć widzom wątpliwej jakości rozrywki. Są namawiani przez prowadzącego do przezwyciężenia poczucia wstydu i poniżenia w zamian za obietnicę zdobycia nagrody. W sposób niegodny traktują martwe zwierzęta, naruszając wrażliwość religijną widzów. Są poddawani silnej presji, zarówno ze strony prowadzącego, jak i grupy, a także wizji wysokiej nagrody, co wyklucza uznanie, że ich udział w programie był dobrowolny. (k.316-319) Za wysoce naganne uznać należy zabicie na użytek programu setki myszy, których śmierć nie służy niczemu poza bezmyślną rozrywką. Odwzorowując sytuację przedstawioną w spornej audycji, małoletni widz nie będzie miał żadnych oporów przed zabiciem zwierzęcia lub niszczeniem przyrody bez żadnego uzasadnienia. (k.256-257)

Nie znajdując podstaw do uwzględnienia odwołania Telewizji (...) S.A. Sąd orzekł o oddaleniu powództwa. (art. 56 ust. 2 w zw. z art. 18 ust. 1-5b RiTU i art. 479^{31a} § 1 k.p.c.)

O kosztach sąd orzekł na zasadzie art. 98 k.p.c. – odpowiedzialności za wynik sporu.

Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty

nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony. (§ 3.) Stronom reprezentowanym przez radcę prawnego zwraca się koszty w wysokości należnej według przepisów o wynagrodzeniu adwokata. (art. 99 k.p.c.)

Opłaty za czynności radców prawnych przed organami wymiaru sprawiedliwości określa rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 IX 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Zasądzając opłatę za czynności radcy prawnego sąd bierze pod uwagę niezbędny nakład pracy, a także charakter sprawy i wkład pracy pełnomocnika w przyczynieniu się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia. (§ 2 ust.1) Podstawę zasądzenia opłaty stanowią określone w rozdziałach 3-4 stawki minimalne. Opłata nie może być wyższa od sześciokrotnej stawki minimalnej, ani wartości przedmiotu sporu. (§ 2 ust.2) Wysokość stawki minimalnej zależy od wartości przedmiotu sprawy lub jej rodzaju. (§ 4 ust.1.) Przy wartości przedmiotu sprawy powyżej 200.000 zł stawki minimalne wynoszą 7.200 zł. (§ 6. pkt 7.) W postępowaniu apelacyjnym - przed sądem apelacyjnym - stawki minimalne wynoszą 75%, jeśli sprawę przed sądem pierwszej instancji prowadził ten sam radca prawny. (§ 12 ust. 1 pkt 2) Zważywszy charakter sprawy, jej wagę i stopień skomplikowania, a w szczególności trafność zgłaszanych zarzutów, które uzasadniały oddalenie powództwa oraz czas trwania procesu, Sąd uznał za uzasadnione przyznanie pełnomocnikowi pozwanej wykonującemu zawód radcy prawnego wynagrodzenia w dwukrotnej minimalnej wysokości.

Na zasadzie art. 84 ust.1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd postanowił zwrócić stronom kwoty niewykorzystanych zaliczek na koszty opinii biegłego.

SSO Beata Piwowarska